

EXCLUSIVE

BOHÉM

SINCE: 2011

JAZZ

MAGAZIN

AZ EGYETLEN MAGYAR KLASSZIKUS JAZZ SZAKLAP

III. ÉVF. 6. SZÁM – 2013. DEC.

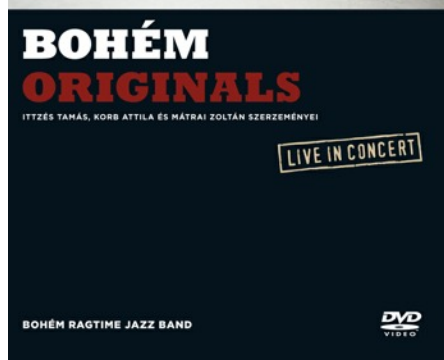
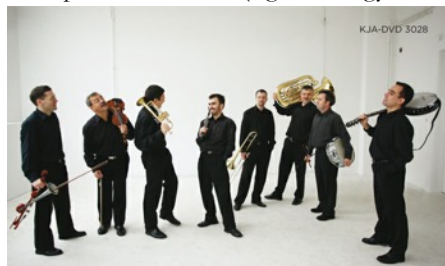
Ünnepi JazzMagazin

 Az év utolsó jazzmagazinját tartja kezében az olvasó. A szám bizonyos szempontból ünnepi, bár nem a karácsonyról és az új évről szól.

Ünnepi, mert beszámolhatunk a Bohém-jótekonysági koncertek nyolcéves történetének legsikeresebbjéről, ami az összegyűlt pénzt jelenti, mindenképpen.

Ünnepi, mert a kottamellékletben a Jingle Bells található (na jó, az kicsit amerikai módon ünnepi, de végül is amerikai zenéről van szó).

Ünnepi, mert előkerült (legalábbis egy inter-

jú erejéig) régi kedves zenész-kollégánk, Marsall Laci, aki érdekes, fontos és tanulságos dolgokat mesél és fogalmaz meg a kérdésekre adott válaszaiban.

És ünnepi, mert a közelmúltban megjelent egy magyar nyelvű jazzkönyv (az ilyesmi ritka dolog, ezért mindig ünnep), Kerekes György Jazzportrék c. kötete, amelyből a szerző engedélyével az első fejezetet, a Jelly Roll Mortonról szólót közöljük. Hosszú, de nagyon olvasmányos szöveg, úgy gondoltuk, nem érdemes belőle semmit kihagyni, ezért két lapszámban fér el csak az anyag, hagyunk belőle februárra is. Viszont reméljük, addigra már mindenkinek a polcán ott lesz az eredeti könyv is, érdemes megrendelni!

S ha már új kiadvány: a Nemzeti Kulturális Alap támogatásnak köszönhetően a Bohém Originals CD után megjelent a DVD is, egészen pontosan a lemezbemutató koncert felvétele (kép balra). A DVD természetesen a Bohém Webáruházban kapható (részletek az 5. oldal alján).

S hogy ne csak ünnepi örömhírünk legyen: a Bohém-harsonás (és multiinstrumentalista) Korb Attilától a jövőben nem olvashatunk cikkeket. Hosszasan érlelt és nehezen meghozott döntése érthető: a milliányi zenekarban való zenélés mellett nincs másra ideje; eddigi írásai egytől-egyig nagyon komoly háttér munkával készültek, ezúton is köszönjük, hogy megosztotta velünk a fejében lakozó tudást. A Bohém JazzMagazin ünnepi száma viszont Attila cikke nélkül is alkalmas arra, hogy az ünnepi forgatagban magányra vágyók elvonulhassanak vele kikapcsolódni, feltöltődni :)

Ittész Tamás

A Bohém JazzMagazin olvasóinak boldog karácsonyi ünnepeket és jazzben gazdag vidám új esztendőt kívánunk!

TARTALOM

- Rég hallottunk róla: érdekes és kimerítő interjú Marsall László Dávid klarinétos-szaxofonossal
- Interjúkkal tarkított riport a jótekonysági Bohém-koncertről
- Leonard Reed, a shim-sham atyja
- Elfeledett vibrafonos zenik: Joe Roland és Eddie Costa
- Jingle Bells: zenéljetez otthon! (kottamelléklet)
- A Chmel Zongoraterem
- Frank Wess, a jazzfuvalázás megteremtője
- Zenei viszonyok 2.: (Dzsessztétika)
- Milyen hangszerezen játszik Warren Vaché?
- Jelly Roll Morton (részlet Kerekes György Jazzportrék c. új könyvéből)

IMPRESSZUM:

Bohém JazzMagazin

Bohém VIP-tagok és előfizetők részére

a Kecskeméti Jazz Alapítvány
elektronikus tagi kiadványa

Előfizetés, lapszámonkénti vásárlás

a Bohém Webáruházban:

<http://bohém.shoprenter.hu>

Lapszám ára (digitális): 490 Ft

Előfizetés (digitális): 2490 Ft

Előfizetés (nyomtatott): 4490 Ft

Előfizetés (nyomtatott ÉS digitális): 4990 Ft

Felélős szerkesztő: Dr. Ittész Tamás

Cím: 6001 Kecskemét, Pf. 652.

Telefon: 0620/336-4620

E-mail: help@bohémragtime.com

www.bohémragtime.com/jazzmagazin/

RÉG HALLOTTUNK RÓLA • Füstös-Simon Zsuzsanna

Sorozatunkban Füstös-Simon Zsuzsanna beszélget olyan jazz-zenészekkel, akik korábban mindennapi résztvevői voltak a magyar klasszikus jazzéletnek, de mára eltűntek a műfaj kedvelőinek szeme elől. Emlékek, emberi sorsok, tanulságok...

Egy őszinte magyar zenész Bécsben interjú Marsall László Dáviddal, a Hot Jazz Band egykori klarinétosával

 Összetett, őszinte, nem kertel, ami szívéen, a száján. Sokoldalú, igazi gondolkodó és nagyszerű klarinétos, szaxofonos, aki úgy ismeri önmagát, ahogyan talán csak nagyon kevesen. A távolság miatt kérdéseimre emailen válaszolt, kimerítő részletességgel és szinte irodalmi stílusban.

– Tudna mondani egy olyan találó mondatot önmagáról, ami leginkább képet ad a személyiségéről?

– Hm... Talán tudnék, de ez egyrészt pontatlan lenne, másrészt veszedelmes. (Óhatatlanul is vagy túl kritikus lesz, vagy unalmasan semleges, vagy éppen öntetszelgő. Árnnyalatok nélkül nem megy.)

– Nemrégiben külföldre költözött, hogyan/miért került éppen Bécsbe? (Volt ennek valami benső oka, vagy csak az élet keverte így a lapokat?)

– Az a „nemrégiben” immár több mint hat évet jelent. Én úgy érzem, régen volt. Az egész lelkivilágom, életstílusom sokat változott azóta. Én kevertem így a lapokat, mert otthon már nem sikerült olyan életet élnem, amit konstruktívnak vagy egészségesnek lehet nevezni. (Ez kemény történet, nem igazán vicces.) Hogy éppen Bécsbe – ezt részben az „élet keverte”.

– Mivel tölti ott a békézőnapjait?

– Jelenleg rengeteget játszom (jazz zenét itt-ott és amott), nagyon érdekes ez a világ nekem még mindig, egyrészt azon egyszerű oknál fogva, hogy nem az anyanyelvemen kommunikálunk, és ez olyan, mint egy bonyolult, tanulságos társasjáték, másrészt a dolgok struktúrája nagyon más, mint amit odahaza kellett megtanulnom, és erre mindig szívósen rácsodálkozom.

– Miben más az osztrák mentalitás, mint a magyar? (Ha van egyáltalán észrevehető különbség.)

– A különbséget óriásinak érzem. Meg is mosolyogtam azt, hogy, „ha van egyáltalán észrevehető különbség?”. Szerintem (és még néhányunk szerint) Ausztria egy kis paradicsom most Európában. Bizonyos felmérések szerint Bécs a földgolyó egyik „legélhetőbb” városa. (Ha jól tudom Sydney és Helsinki szokott még versenyben lenni az első helyekért.) Az emberek kevesebbet dolgoznak, mint a magyarok, de azt több örömmel és sokkal hatékonyabban. Az egész kultúrát egyfajta kedélyesség jellemzi, aminek fontos része, hogy a munkánkat szeretettel és becsülettel elvégezzük, és ez az elsődleges. A jól elvégzett munkát viszont valóban, kölcsönösen meg is becsülik az emberek errefelé. Szerencsére az itteni törvények elég jól támogatják ezt a fajta életérzést. Kivételek persze vannak, – csak egy általános képet próbáltam festeni. Sokan találnak itt is túl bürokratikus dolgokat. Más, hozzám hasonlóan kelet felől érkezett emberek pedig gyakran mondják, hogy az osztrákok (és németek) „hidegek” és sose fogadnak be. Én ilyet nem tapasztaltam, sőt, épp az ellenkezőjét. Tény, hogy itt nem leszek senkinek életre szóló cimborája attól, hogy ötször berúgtunk ugyanannál az asztalnál – de én ezt nem is vártam soha senkitől. Itt sokkal inkább azt érzem, hogy szeretnek, mint odahaza. Megbecsülnek pusztán azért, mert nekem fontos, hogy jól csináljam azt, amit csinállok. Valahogy, Magyarországon ez huszadrangú szempont volt. Sokkal fontosabb volt, hogy fogjam be a szám, ha lehet. (Erről többé-kevésbé vicces sztorikat is tudnék mesélni, de inkább nem teszem.) Itt, Ausztriában a demokrácia (többszöri) alapszabály, eddig egyetlen olyanfajta kompromisszumot se kellett kötnöm itt, mint amilyenekbe odahaza elég gyakran bele kellett (volna) sodródnom. De a történet vége igazán jó: mostanában hazalátogattam párszor, és valóban őszinte örömmel üdvözölhettem a régi kiváló kollégáimat és cimboráimat. Ismét barátságban lehetek olyan zseniális zenészekkel, mint Bényei Tamás és Korb Attila, valamint olyan kiváló és szeretetreméltó zenész-cimborákkal, mint Juhász Zoli, Galbács Pisti és Bera Zsolt, vagy (egy másik hajdani zenekaromból) Kovács Peti és Sidoo Attila, és immár barátként vehettem fel újra a kapcsolatot olyan érdekes, erős, karizmatikus személyiségekkel, mint egykori zenekarvezetőm, Kardos Péter. Nagy örömömre szolgált mostanában újra találkozni és egy

icipicit jobban megismerni a Hot Jazz Band-es utódomat (akit magam is ajánlottam Bényei Tamásnak, annak idején), az ex-Bohémes Fodor Lacit. Czákó Petivel is találkoztam és jól elsűröztgettünk. (Vele a legutolsó magyarországi időszakomban játszogattunk együtt, itt-ott.)

– Láttam a honlapját, amiből kiderül, hogy zenetanítással is foglalkozik Ausztriában. Mennyi időt tesz ki a magántanítványokkal való foglalkozás?

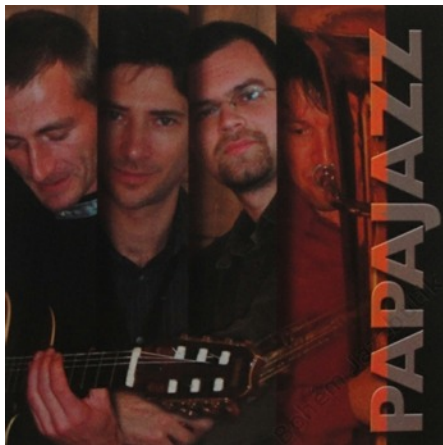
– Elég keveset, mert nemigen érek rá. A próbák, fellépések egész embert kívánnak. De minthogy minden növendéket komolyan veszek, legyen akár kezdő, akár improvizációt tanuló magasan képzett klasszikus zenész, sok gondolatomat és energiámat szentelem ennek a témának is – még ha munkaórában ez nem is sok.

– Van valami különleges módszere/titkos receptje, sajátos vezérelve zenetanítás terén?

– Van módszerem, de valószínűleg nem különleges, és főleg nem titkos. Aki tudja, utánam csinálhatja. Én az alapokra helyezem a hangsúlyt. Ha valaki nálam kezd, akkor is szép hangon fog fújni, ha süket, és még élvezni is fogja az odavezető utat. Na persze, ha még jó füle is van, az nekem is külön élvezet. Külön etűdöket írtam ehhez. (Már Magyarországon elkezdtem kifejleszteni, de most már nem azokat az etűdöket használom, hanem egyszerűbbeket és szórakoztatóbbakat.) A haladókkal csak akkor könnyű, ha jó technikával tanultak, a rossz beidegződések gyilkos dolgok, sajnos gyakori, hogy az alapokat újra kellene kezdeni, és ehhez kevés felnőtt növendéknek van türelme.

– Mi a helyzet a saját zenei múltjával? Nem volt nehez otthagyni pl. a Hot Jazz Bandet, de kérdezhetném az Oldsmobile Dixieland Jazz Bandet, vagy a PapaJazzt akár?

– A Hot Jazz Bandet olyan nehéz volt otthagynom, hogy utána a zenélést is abbahagytam – mégse tehettem mást, mert akkor már az a fajta „betegség” kezdett rajtam erőt venni, ami később az országból is elüldözött. Tulajdonképpen a Hot Jazz Band otthagvásába betegedtem bele csak igazán – de ennek sajnos így kellett történnie. Az Oldsmobile-ból elmenni szintén nem volt egy egyszerű eset, merthogy nagyon sok dolgot tanultam ott, de akkor még zeneakadémista voltam (még a régi szép időkben, amikor az „ortodox” klasszikus képzésnek igazi tekintélye volt az akkor még egyetlen

„ötéves” főiskolán), rugalmas voltam és fiatal, és a hazai jazzélet nagy része még felderítetlen tengerként viharzott előttem. (Nagy része még ma is, és lehet, hogy ez már így is marad, de egyik-másik szeletét azért jól megismertem.) Saját zenekaromat, a PapaJazzt, később, szintén „elhagytam”, ez már akkor volt, amikor az országból elköltöztem.

– *Tartja még velük a szálakat, vagy teljesen tabula rasa-val költözött ki külföldre?*

– Teljesen tabula rasa-val költöztem külföldre, eleinte csak regényt írtam és kávéházakba jártam (a kedvesem csodálatos lény, mindig megértett, és külföldön már jól is kerestt), eleinte nem is érdekelt a zenélés, csak kíváncsian nézegettem, hogy mások játszógnak mindenféle színpadokon. Akkor vettem fel a magyarországiakkal a kapcsolatot újra, amikor a bécsi tradicionális jazz-scene része lettem, és már ide tartozom, sokkal erősebben és sokoldalúbban, mint a magyarországi jazzélethez valaha is. És így már nagy öröm volt újra találkozni velük. (Ahogy fentebb írtam is.)

– *Volt egy saját kvartettje is, amivel még a Bobém-történelembe is beírta magát, hiszen az első Nemzetközi Bobém Fesztivál fellépői voltak. Mi lett ezzel a formációval?*

– Azt hiszem, ez a Marsall Jazz Quartet lehetett. Ez még csak szárnypróbálgatás volt, fiatal voltam még és bohó. Sajnos a kiváló barátommal, akivel megalapítottuk a bandát, némi gyermekes ostobaságból elszakadtunk egymástól akkoriban – de ez már régen volt. Utána még egy darabig élt a zenekar, de aztán más dolgok sodortak el. (Cotton Club Singers, Muddy Shoes, Hot Jazz Band, helyettesítés szimfonikus zenekarokban és stúdiófelvételeken mint tenor- és baritonszaxofonos stb.)

– *Jelenleg hol lelhető fel jazz zenéi munkássága?*

– A Facebookon és a YouTube-on, legalábbis fényképek, és jazzklubokban, kávéházakban, pubokban és koncerttermekben készült kicsiny, alkalmi felvételek formájában. (A YouTube-on David Laszlo Marsall, a Facebookon David Marsall néven. Az útlevelem szerint Marsall László Dávid

vagyok, és én ezt el is hittem mostanában). A honlapomat nem frissítem rendszeresen, ott csak a magyarországi zenei múltam tucatnyi darabkáját publikáltam. (A magyar múltam néhány magyarországi lemezen is megtalálható: HJB, Moonshiners, Muddy Shoes, Cotton Club Singers, PapaJazz 001, de inkább a színpadon voltam irtó sokat, és nem a stúdiókban – ahogy mostanában is. A HJB-val készített lemezekre és a PapaJazz 001-re az unokáim is büszkéek lehetnek majd, úgy gondolom, amennyiben szeretni fogják a tradicionális jazzt. A Moonshiners lemezen is voltak csodálatos pillanatok – de ez tényleg már a múlt, már másra figyelek.)

– *Ki a zenéi etalonja? Mindenevő zenéi téren, vagy válogatós?*

– Se mindenevő, se válogatós. Mindig változik, hogy kit hallgatok legszívesebben. Minthogy általában tele vagyok a saját zenémmel, mániáimmal, fejlődéssel, ezért inkább az határozza meg a legtöbbet hallgatott CD-t, hogy kinek a stílusából szeretnék valamiféle ösztönös inspirációt meríteni. Általában egy-két éven keresztül ugyanazt hallgatom. Néha egyetlen CD-t egy-két évig, amíg azt nem érzem, hogy ezt már tudom, ez már csak visszafog, már tele vagyok vele. De ez elég ritkán következik be.

– *Egyébként melyiket élvezi jobban, zenét tanítani, vagy művelni?*

– A jazzt színpadon művelni mindig nagyon kreatív dolog, nagyon izgalmas, kicsit olyan, mint csatába menni. (Színpad, improvizáció stb., big bandben játszani más: az inkább csak gyakorlás nekem.) Tanítani érdekes, sokat tud adni (az a tudat is sokat tud adni, hogy én sokat tudok adni), de csak akkor igazán kreatív dolog, ha a növendék gyorsan fejlődik és nagyon tehetséges. Egyébként inkább egyfajta emberi kapcsolat, egy hosszabb távú dolog.

– *Ha nem tévedek, a Zeneakadémián együtt tanult Ittész Tamással. Milyen volt a kapcsolatuk? Lehetett már akkor sejteni kiből mi lesz, vagy „miből lesz a cserebogár”?*

– A Zeneakadémián (az akkori „ötévesen”) nagyjából mindenkiből cserebogár lett, mert oda (a legtöbb klasszikus szakon) marha nehéz volt bejutni, és aki bejutott, annak általában jó hangszerezéke volt. Ez tehát eleve egy 400 fős cserebogárklub, többekévé. (Akkoriban úgy 400 hallgatót tett ki az öt évfolyam, ha jól emlékszem.) Tamás eredeti, vidám, de egyszersmind kemény fickó volt mindig, nyilván most is az – de mostanában alig vagyunk kapcsolatban, épp csak néhány kedves levelet váltottunk, miután megemlítettem neki, hogy még élek, és nem haltam meg Dél-Amerikában. (Mint ahogy néhányan gondolták, valami oknál fogva.) Most pedig kérdezte, adnék-e ilyes-

fajta zenészinterjút a lapjának – ez pedig mindig megtiszteltetés.

– *Örökölt valamennyit a Kossuth-díjas apa költői génjeiből?*

– Micsoda kérdés! Mondjam azt, hogy „én??? Soha!!! Csomagkihordó vagyok az IKEÁ-nál!”. De a helyzet az, hogy nem lettem csomagkihordó. (Noha felmerült.)

– *Milyen volt egy – a szó jó értelmében véve – szabad ember nevelése alatt felnőni? Úgy érzem, édesapja írói sokoldalúsága és személyes szabadsága megmutatkozott a nevelésében is?*

– Az édesapám masszív alkoholista volt, amióta csak ismerem, egyébként zseniálisan eredeti fickó, aki mindent csinált, csak nem nevelt, viszont apám igazi művész, soha nem érdekelte semmi más, csak az, hogy mit akar alkotni. Ilyen embert, másikat, azóta se láttam. Sajnálom, hogy úgy halt meg szegény, hogy nem tudott velem kontaktust teremteni igazán, soha. Szerettük egymást a magunk módján, de egyébként nem tudott rólam sokat, a saját múltját pedig elsősorban elfelejteni igyekezett, és nem pedig beszélni róla. Úgy érzem, még büszkébbek lehettünk volna egymásra, ha jobban tudunk kommunikálni. Sajnálom őt. Egy tehetséges ember, akit még annál is betegbette tett a második világháború, a gyermekkor, és a világháború utáni politikai időszak, mint amilyen beteg én lettem az ország elhagyása előtt.

– *Édesanyjáról és fiatalon elhunyt testvéréről nem sokat tudni. Ha nem indiszeret a kérdés, ők mivel foglalkoztak?*

– Anyám zenetanár volt, pompás ember, tisztalelkű, kissé naív. Semmi más nem érdekelte, csak az őszinte emberi kapcsolatok. Ilyet is keveset láttam azóta. Kivételes pár voltak, de szegény apám ezt elbaltázta – nem tehetett mást, nem tudott mást tenni. Bátyám olyan fiatalon elhunyt, hogy még gimnazista volt. (Ebbe aztán anyám 6 év múlva behalt.)

– *Ki tudna emelni azt a három legfontosabb dolgot az életéből, amit vezérelne tekint a mindennapokban?*

– Igen.

1. Öszinteség: akkor is, ha látszólag nem fizetődik ki. Akkor sem érdekel más munkamódszer. Más munkamódszernek nem látom értelmét.

2. Az a tudat, hogy a gyerekemmel való kapcsolatért csakis én vagyok a felelős (legalábbis amíg 20-25 éves nem lesz), és csak akkor tudom az ízlését formálni, ha az én ízlésem hiteles és tiszteletreméltó. És ezért nekem kell tenni. (És az őszinteség is ezért fontos. Ha én vagyok a legjobb barátja, aki mindig figyel rá, de igazat is mond neki, akkor sohase fog nekem hazudni ő se, és nem fordul el tőlem olyan irányba, amit én ne tudnék elfogadni. Ez nem korfüggő. Ez a szülők hitelességének kérdése. Tudom,

mert a lányom épp most tizenéves.)

3. Tisztelet: a jóindulatú emberek tisztelete, a nagyvonalú emberek tisztelete és a nagy tudású emberek tisztelete. A gyerekek tisztelete; és az idősek tisztelete – amikor az idősek megérdemlik. (A gyerekek életét még mi formáljuk. Az öregek már megformálták a sajátjukat.)

– *Hogyan kapcsolja ki magát a hétköznapi zakatolásból? Van a zenén kívül más szerelme, hobbjaja?*

– Nincs hétköznapi zakatolásom. Állandó éjjel-nappali zakatolásom van, amiből két dolog tudott eddig kikapcsolni: a következő zakatolás (következő fellépés, következő zenekar), vagy az, ha az egésztest könyörtelesen kitéptem a szívemből. (Bár ez utóbbi egy kisebbfajta öngyilkosság, ami nem éppen könnyű kikapcsolódás.)

– *Ha volna egy olyan különös képessége, hogy bármit megváltoztathat a világban, mi lenne az?*

– Az őszintétlenség. Túl sok ember van a világon, aki nem tudja, vagy nem meri igazán kifejezni magát. Ezekon szívesen segítenék – de mást nem tudok tenni, csak azt, hogy megmutatom, hogy én kifejezem magam, és ha én talán nem is vagyok mindig boldog, de a lányom, remélem mindig az lesz. Ha őszinték vagyunk önmagunkhoz és egymáshoz, akkor a jó dolgokat is mindig meg fogjuk tudni becsülni, és észrevevük, ha véletlenül valami rossz dolog ivódott belénk, amitől meg kell szabadulnunk. A vicc az, hogy van is ilyen különös képességem, csak hogy időnként legszívesebben agyonvertek volna miattam. Ezzel azért vigyázni kell. Lehet, hogy a világ nem akar változni. Marad tehát a művészet. A hallgató vagy az olvasó, majd maga eldönti, hogy mit

is érez meg egy műalkotásban, vagy épp egy húsz másodperces szaxofonszólóban – amiben benne van 30 év gyakorlás, gondolkodás és érzés, vagy épp csak egy pillanatnyi hangulat: „most sok sört ittam, vagy túl kevés kávé, de még így is élvezem, hogy itt vagyok, és szeretem, amit csinálok” – ez is lehet nagyon fontos üzenet. A jazz-zenének sokszor épp ilyenfajta üzenete van, de persze sokkal több is lehet, amikor nagyszerű kollegákkal játszhatok együtt, mint Markus Gaudriot, Bódi Feri, Karol Hodas, Peter Strutzenberger és mások – és megszűnnek az igazi varázslat. Magyarországon is vannak ilyen zenekarok. S persze nem csak a nagy bécsi koncertszínpadokon, de alkalmi jazz formációkban, füstös kocsmákban is nagy dolgok történnek olykor.

Honlap: <http://marsall.at>

Zenével az irodalomért nem képzelt riport a Bohémek jótékonyági estjéről

 November 12-én ismét a Bohémeké volt a főszerep a Kecskeméti Kulturális és Konferencia Központ színpadán. Bohém Originals címet viselő, csak saját szerzeményeket tartalmazó lemezük születését a már hagyománnyá vált karácsonyi előtti jótékonyági koncerttel koronázták meg. A Bohém Originals album 21 régi-új saját számából 18 hangzott el a koncerten, melyek szinte egytől egyig kirobbanó sikert arattak.

Buda Ferenc verset mond.

Az est pikantériája – az állandósult „bolondosan laza” feeling mellett – az irodalom és a jazz különös fúziójában keresendő, hiszen a gyűjtés idén a kolozsvári Napsugár gyermeklapkiadó munkásságát segítette.

A kiadó évtizedekre visszatekintő történetéről, a Napsugár és a Szivárvány című lapok munkásságáról Zsigmond Emese főszerkesztő beszélt, de volt mini-színinövendék által prezentált indián tanmese is, Buda Ferenc pedig három új gyermekversét olvasta fel, egyben ajándékozta őket a Napsugárnak

Az est irodalmi háttéréből adódóan Buda Ferenc Kossuth-díjas költő mellett jelen volt Füzi László a Forrás Folyóirat főszerkesztője is, továbbá Bán Mór kecskeméti író, a Hunyadi-regénysorozat alkotója, valamint Tandi Lajos, a Kincskereső egykori szerkesztője is.

Kérésre Füzi László és Buda Ferenc mesélt a hazai gyermekirodalom helyzetéről, az ehhez hasonló alkalmak támogatásának fontosságáról, és a koncert során szerzett saját benyomásairól:

Miért tartja fontosnak az ilyen jellegű programok támogatását?

F. L.: Egyszerűen hasznos dolog egymásnak segíteni. Meg kell tennünk azokat az apró gesztusokat, amiket az emberek néha lustaságból nem tesznek meg.

Farkas Bianka mesél.

Miért fontos az irodalom gyermekkorban való népszerűsítése?

B. F.: Főleg azért, hogy a gyermek elméje, lelki, szellemi, érzelmi élete fejlődjön, hogy szellemileg körül tudja magát fogni. Ezt nem nagyon kellene mással helyettesíteni.

Hogyan lehetne nálunk népszerűsíteni a gyermekirodalmat?

F. L.: Mivel hazánkban már nincs hasonló színvonalú újság gyermekeknek – a Kincskereső volt anno, de mára megszűnt – a kultúrpolitikának kellene ezen elgondolkodni és megfelelő stratégiákat kidolgozni, például élő, interaktív irodalomórákkal. Ez a folyamat valahol már megkezdődött, egy újfajta gyermekirodalom látszik kibontakozni, de van még min dolgozni.

Miben más gyermekeknek írni, mint felnőtteknek?

B. F.: Esete válogatja. Akad olyan vers, ami utólagos megítélés szerint több korosztálynak is szól, a gyermekkorban, a serdülő-

Zsigmond Emese és Ittész Tamás.

korban és a második gyermekkorban lévőeknek is. A legfőbb követelmény a versírásnál az a minőségi színvonal, amit a költő elérendőnek tart.

Hogyan fogadta be az irodalom és a jazz fűzőjét, hogyan érezte magát a lemezbemutatón?

F. L.: Jazzkedvelőként mondom, nem jelentett gondot a befogadás, ez egy komoly tartalmakat hordozó, kellemes este volt.

B. F.: Bár nem vagyok mindennapos fogyasztója a jazz műfajnak – inkább klasszikus zenét hallgatok – jól éreztem magam. Ezek a fiúk rettentő tehetségesek, Tamásnak, akit már gyermekkorra óta ismerek, van egy nagyszerű többlettalentuma; könnyedén tud az emberekkel kapcsolatot teremteni, együtt és külön. Engem megnyertek.

A koncert páratlan epizódja volt a második felvonásban, amikor a Dömötör-Mátrai kettős az elengedhetetlen reggeli koffeinről énekelt-beatboxolt, óriási népszerűséget szerezve. De hogy milyen volt összegészében a közönséghangulat, azt az aulában járó-kelő vendégek remekül összefoglalták:

Mátrai Zoltán

Lenne-e vicces ragtime dalcím ötlete?

– Úristen! Hát ha már kimondtam, akkor legyen „Úristen Rag”! (Kata)

– Mikulás Rag, mert úgyis mindjárt aktuális, legalább lesz egy „egytéli” sláger is. (Anett)

– Azért így gondolkodási idő nélkül nem fair a kérdés, Tamásnak is éjjel jutott eszébe az a bizonyos rag nóta. (László)

– Kis-Ö-Rag (Anonim) (*Hm, ilyen már van, bár csak az asztalfiókban létezik – a szerk.*)

Mi volt/lett a kedvenc száma az albumról?

– Nem tudnék választani, mindegyik szuper. (Imre)

– Korb Attila száma talán a legjobb, nagyon örülök, hogy eljöttünk a barátnőmmel. (Éva)

– A Let's Jazz, bár mi elfogultak vagyunk Attilával. (Zoli)

– Az első felvonás utolsó száma, amit az expóra írtak. (Kata)

– A Matyi Rag nagyon tetszett, de a többi is hasonlóan. (László)

– A Creole Jazz, de az ma nem hangzott el. Ja, hogy az albumról? Akkor a Füstfaragó Rag. (József)

Mit szól a jazz-zene és az irodalom ma esti összefonódásához?

– Nagyon élvezhető volt a zene és a versek, teljesen együtt van a kettő. (Zoli)

– Szimpatikusabbak külön-külön, de ez egy kivételes alkalom, hogy összekapcsolódnak. (Anikó és László)

– Nagyon jó volt, fontos az irodalomra nevelés. Mivel erdélyi vagyok, annak idején magam is a Napsugáron nőttem fel, úgyhogy érzelmileg ez most nagyon jól esett. (Klára)

– Tippet kaptam, hogy mihez lehet majd nyúlni, ha az unokáim akkorák lesznek. (Anikó)

A beatbox: hogyan fért bele Önnél a képbe?

– Bejött a stílus, annak ellenére, hogy nem a mi korosztályunk kedvence. (Anikó)

– Abszolút idevágott! (Éva)

– Ez olyan újhullám-szerű dolog itt a zene-karnál, de érdemes lenne vele foglalkozniuk. (Zsuzsa)

Mit üzenne a zenekarnak?

– Egyre jobbak. (Klára)

– Tetszett, változatos volt, új élmény, jönnek máskor is. (Anonim, első bohém)

– Nem jellemző, hogy járunk, de felmerült, hogy jönnénk máskor is, mert remek volt, szóval csak így tovább, hajrá! (Péter)

– Megmondom én azt közvetlenül is a Tamásnak, de annyit azért üzennék, hogy amíg az ereje bírja, addig abba ne hagyja, csak így tovább! (Anikó)

– Olyan rég ismerjük már egymást, hasonló szép sikereket kívánok! (József)

És végül néhány vélemény, amit kérdés/kérés nélkül fogalmaztak meg a vendégek:

– A slusszpoén náluk a koncert végén van, olyankor a hangulatot mindig felfokozzák. (Anikó)

– Most is színvonalasan szórakoztunk, mint mindig, ahogyan a Bohém-klubokon is, az ember azért jön ide, hogy a kedvenceit hallgassa. (József)

– Megnéztem az újságot és azt láttam, hogy a mi gyerekkorunkban volt utoljára hasonlóan színvonalas, gyermekeknek szóló lap. (József)

– Imádnivaló örültek! (Anonim)

Megint bizonyítást nyert a tézis: ott, ahol a Bohémek színre lépnek, a siker páratlan, a meglepetések száma egyenesen arányosan növekszik a koncertek számával, a zene megunhatatlan. Attól biztosan nem kell félnünk, hogy egyszer majd kifogy a végelethetatlannak tűnő kreativitás-tár, és egy monoton Bohém-koncerten a szánkat rághva pereg le előttünk az egész életünk. Attól sokkal inkább kell tartani, hogy elfogy a Bohém Originals CD, és nem lesz otthon mit hallgatni, miközben jön a reggeli kávé, mert aki nem hallotta még a Mátrai-féle kávéhymuszt, az nem is igazi kávémaniás.

Füstös-Simon Zsuzsanna

750 ezer forint adomány, koncert DVD

A koncert támogatóinak és közönségének hála a jótékonyági koncert tiszta bevétele 750 ezer forint volt. Az összeget (amely a jótékonyági Bohém-koncertek nyolcéves történetében az eddigi legmagasabb bevétel) átutaltuk a kedvezményezett, a kolozsvári Napsugár Kiadó számlájára.

A koncert felvétele megjelent DVD-n is, rajta extraként a Mátrai Zoli-féle *A reggeli kávé* klipjével. A DVD a Bohém Webáruházban 3000 Ft-os áron megrendelhető: http://bohém.shoprenter.hu/dvd/dvd_bohemrb/bohém_originals_232

Sőt, aki a szintén Bohém Originals címre keresztelt CD-t vásárolja meg (vagy már korábban megvásárolta), a DVD-t ajándékba kapja!!! A CD szintén a Bohém Webáruház kínálatában található.

NEM CSAK ZENE, TÁNC IS! – a cake walktól a swingig • Vajda Gyöngyvér, Janicsek Gábor

Gyöngyvér és Gábor együtt nyertek párban swingtánc-világbajnoki címet. A 25 éves Bohém-gálán is színpadon voltak. Mindketten foglalkoznak tánc történettel is, tanítanak a Táncművészeti Főiskolán.

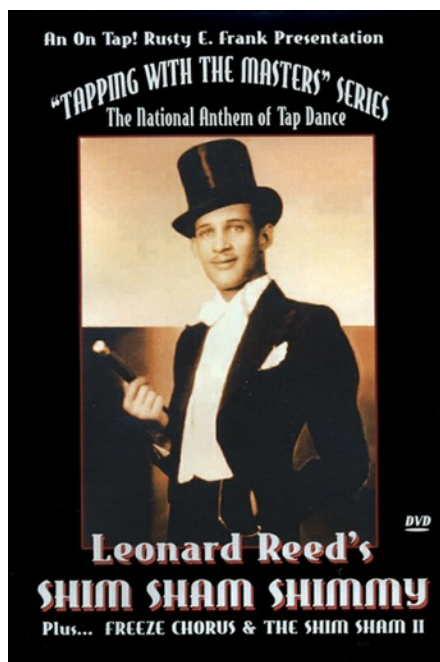
Leonard Reed

(1907-2004)

Oklahomában született, édesapja fehér volt, édesanyja viszont afroamerikai származása mellett indián ősöket is magáénak tudhatott. Gyermek-kora igen hányattatott volt, mivel anyai részről már két évesen árva maradt, édesapja meg talán soha nem is látta. 11 éves koráig anyai dédanyja nevelte, onnan nevelőszülőkhöz, majd 13 évesen nevelőotthonba került Kansas City-be.

A nevelőotthonban rossz közösségbe került és alkoholvásárlásért javítóintézetbe akarták küldeni négy évre, de az iskola igazgatója ismerte a gyermek szomorú hétköznapjait, amelyben folyamatos verésnek volt kitéve a nevelőotthon egyik nevelője által, ezért örökbe fogadta a nehéz sorsú fiút.

Az itt hiányosan közölt cikkek teljes terjedelmükben

[letölthetők a Bohém Webáruházban](#) 190 Ft-ért!

Ha a Webáruházban nem találja meg egyes cikkeket,

[töltse le a Bohém JazzMagazin aktuális számát](#)

teljes egészében, ugyanott 490 Ft-ért!

A Bohém JazzMagazin [előfizethető a Bohém-honlapon](#)

évi 2.490 Ft-ért (összesen 6 szám)!

ELFELEDETT NAGYSÁGOK • Joe Fritz

A mindig kifogástalan eleganciájú Fritz Józsi 1997-ben Bohém-tag is volt. Rendkívül népszerű, minden szempontból egyéni stílusú klarinétos, jelenleg saját zenekarával (Joe Fritz Band) és különböző formációkkal hallható, főként Budapesten, bár jelenleg Amerikában lakik. Rengeteget tud a jazzről zenész és történész szemmel egyaránt, rovatában egy-egy kevésbé ismert kiváló zenésszel foglalkozik.

Az ötvenes évek eltűnt vibrafon legendái Joe Roland és Eddie Costa

Amint a swingkorszak befejeződött, úgy múlt el a divathangszerek kora is. Mint a klarinét, vagy a harmonika esetében, ugyanúgy a vibrafonnak is szüksége volt túlélést biztosító katonákra. Az ötvenes években még sokan választották hangszerüknek ezt a fényesen csillogó és kristályosan csengő instrumentumot, de egyre többen játszottak emellett más, több munkát vonzó hangszereken is. Írásomban ezúttal az ötvenes évek két nagy sztárját mutatom be, akik mindent elkövettek annak érdekében hogy a hangszer fent maradjon és követői legyenek. Azóta beigazolódt, hogy nemcsak a hangszernek, hanem a két legendának is akadtak követői.

Joe Roland neve szinte teljesen kikopott a jazzből, bár a hajdani lemezgyűjtők még elmorzsolnak némi könnycseppet a neve olvastán. Minden lemezen kimondottan tiszta jazzt játszott.

Az itt hiányosan közölt cikkek teljes terjedelmükben
[letölthetők a Bohém Webáruházban](#) 190 Ft-ért!

Ha a Webáruházban nem találna meg egyes cikkeket,
[töltse le a Bohém JazzMagazin aktuális számát](#)
teljes egészében, ugyanott 490 Ft-ért!

A Bohém JazzMagazin [előfizethető a Bohém-honlapon](#)
évi 2.490 Ft-ért (összesen 6 szám)!

HÁZIMUZIKA MINDENKINEK • Fodor László

Laci a Hot Jazz Band klarinétosa, a Bohémekkel 1990 és 2000 között 10 évig muzsikált, Gödöllőn fiatalokból álló dixieland-csapata is van. Az utóbbi adta az ötletet, hogy amatőr zenekaroknak is használható kottamellékletet (három fúvós, basszus akkordokkal) produkáljon minden számba – ha a VIP-tag nem zenél, a rokonok, ismerősök között biztos akad egy-két hangszeres.

Jingle Bells

Sok szeretettel köszöntelek kedves dixie-t kedvelő olvasó! Ebben a számban a világ legismertebb karácsonyi dalának, a Jingle Bellsnek a témáját és verse-jét láthatjátok, ami karácsonyhoz közeledve természetesen nem véletlen. A dalt James Lord Pierpont írta, és 1857-ben publikálta, akkor még *One Horse Open Sleigh* (Egylovas nyitott szánkó) címmel.

Eredetileg a Hálaadás körüli ünnepi időszakra íródott, csak a későbbi időkben vált belőle karácsonyi dal. Előadásmódjában természetesen a szokásos pontos fúvós frazírok, valamint feszes ritmusszekciós játék szükségeltetik. Nagyon ajánlom az egész dal letöltését, hiszen énekszólamot, unisonót (ugyanazt játsszák a szólisták), és látványos, pontosabban „hallványos” befejezést találhattok, s a számot – ezt tapasztalatból tudom – nagy élmény karácsony előtt bármilyen kisebb-nagyobb

rendezvényen előadni, ha idén nem is, talán majd jövőre. Jó kísérletezést és Boldog Ünnepeket kívánok mindenkinek!

Figyelem!

A Bohém Webáruházban elérhető a teljes szám is, előre meghangszerelt szólókkal, befejezéssel, komplett hangszereléssel, koncertkész állapotban:

<http://webshop.bohemragtime.com>

Jingle Bells

arr.: lafo

Clarinet in B $\flat$

Trumpet in B $\flat$

Trombone

Bass

Chords: C, Dm7, C/E, Dm7, C, C/GF $\sharp^\circ$, F, A9, Dm7/F, F $\sharp^\circ$, G9, G9, G9, G9, C, G7 $\sharp^\circ$, C, Dm7, C/E, Dm7

11

11

C C/G F#° F A9 Dm7/F F#° G9 G9 G9 G9

16

16

C G75# C6 C6 C6 G9 C6

21

21

F6 C6 D9 G9 G75# C6

26

26

C6 C6 G9 C6 F6 C6 G9

PANNON JAZZVILÁG • Simon Géza Gábor

SGG elsősorban diszkográfus, 1964 óta kutatja a magyar jazz történetét, a Magyar Zenetudományi és Zenekritikai Társaság alapító tagja, a www.jazzkutatás.eu című lap főszerkesztője, Jónéhány Bohém-album kiadója. Legkedvesebb témájából, a magyar klasszikus jazz (nagyközönség számára szinte teljesen ismeretlen) történetéből szemezget cikkeiben, a magyar ragtime-től a magyar swingig. Csemege!

A Chmel Zongoraterem bankárvilág a korai magyar jazzlemez forgalmazásban

Közel öt évtizedes kutakodó munkám során sohasem a jól érzékelhető, egykoron jól-rosszul megfizetett, a könyvtárakban jobbára fellelhető, mai kifejezéssel élve, PR-cikkeket kerestem elsősorban, hanem az olyan forrásokat, olyan dokumentumokat, amelyek különböző okok miatt egykoron nemcsak az átlag újságolvasó, de az érintett szakma/szakmák művelői előtt is rejtve maradtak. [...]

A Chmel J. és Fia magyar királyi udvari szállító cég a Színházi Élet 1925/22-es számában többek között így hirdetett: „VOX a legtekélyesebb gramofon / Nagy választék gramofonlemezekben”

Az itt hiányosan közölt cikkek teljes terjedelmükben
[letölthetők a Bohém Webáruházban](#) 190 Ft-ért!

Ha a Webáruházban nem találja meg egyes cikkeket,
[töltse le a Bohém JazzMagazin aktuális számát](#)
teljes egészében, ugyanott 490 Ft-ért!

A Bohém JazzMagazin [előfizethető a Bohém-honlapon](#)
évi 2.490 Ft-ért (összesen 6 szám)!

TRADÍCIÓ ÉS KREATIVITÁS • Zipernovszky Kornél

Kornél jazzújságíró (a transzformátor feltalálójának, Zipernowsky Károlynak a leszármazottja), alapítója és rovatvezetője volt a Gramofon jazzrovatának, a Fidelio jazz- és világzenei rovatát vezette. Nyakig benne volt jópár jazz-világsztár magyarországi turnéjának lebonyolításában és a Bohém Fesztivál sajtós tevékenységeiből is bőven kivette a részét. Meggyőződése szerint T. S. Eliot esszéje *Hagyomány és egyéni tehetség* kölcsönhatásáról a jazzre is érvényes.

Aki megteremtette a fuvolát a jazzben

Frank Wess

(1922-2013)

ígyekezett a következő generációt is bevonni az elhunyt alkotó által megteremtett hagyomány ápolásába. Azóta is példát mutatnak ebben, éves „emlékező” fesztivált rendeznek márciusban, szorosan együtt is működnek olyan intézményekkel, mint az országos jazzalapítvány. Külön említést érdemel a templomi Gil Evans emlékkoncert, amelyen hagyatékban maradt egyik művének bemutatóját is hallani lehetett. Itt lesz tehát Wess emlékére koncert a születésnapján.

2014. január negyedikén koncert lesz Frank Wess emlékére a manhattani evangélikus Szent Péter templomban. A Lexington sugárút és az 54. utca kereszteződésében, a szédítő felhőkarcolók tövében álló modern üveg-beton piramis az új otthona egy régi egyházközségnek, amit a német bevándorlók *Deutsche Evangelische Lutherische Sanct Petri-Kirche* néven alapítottak. A Szent Péter templom ezerféle szállal kapcsolódik a város életébe, és az egyik legerősebb közülük éppen a jazz. 1959. március 15-én, Lester Young halálát követően itt volt az első emlékkoncert, amely

Az itt hiányosan közölt cikkek teljes terjedelmükben

[letölthetők a Bohém Webáruházban](#) 190 Ft-ért!

Ha a Webáruházban nem találna meg egyes cikkeket,

[töltse le a Bohém JazzMagazin aktuális számát](#)

teljes egészében, ugyanott 490 Ft-ért!

A Bohém JazzMagazin [előfizethető a Bohém-honlapon](#)

évi 2.490 Ft-ért (összesen 6 szám)!

DZSESSZTÉTIKA • Matisz László

Matisz László jazzújságíró (sőt, visszavonult jazz-zenész is: szaxofonos-fuvolista), a Gramofon jazzrovatánál dolgozott, a Sziget jazzprogramjait szervezte, közreműködött rengeteg jazznagyság magyarországi turnéjának lebonyolításában, évekig a Bohém Fesztiválnak is sajtósa volt. Esztétikai tárgyú, esztétikai megközelítésű cikkeiben nagyon fontos dolgokat mond ki. Figyelni kell rá!

Zenei viszonyok 2.

Akár tetszik, akár nem, a legnagyobb embertömeg igényei az elsők. Ha ettől eltérő elvárásokkal, érzékenységgel viszonyulunk a zenéhez, a fősdor oldalvizein fel-felbukkanó „lélekvesztőkben” lehet reménykedni. A többséget pedig illik tisztelni, még ha szomorú összegzésként nem is mondhatunk mást: a magukat zenekedvelőnek tartott emberek legnépesebb csoportja lemarad valamiről, ami az élet esszenciájához vihetné közelebb őket, s ami az életminőségben hagy pótolhatatlan űrt. A hangok, a zene jelentésének lényegi felfogása nemcsak a szellemi és lelki gazdagság feltétele, de a pontosabban érzékelhető és (meg)érthető valóság elfogadásának is.

A zene iránti viszonyulások számos egyéb formáját tanúsító rétegek összességében sem képviselnek akkora tömeget, mint a cikk első részében taglalt típus, mégis fontos közülük néhányra kitérni.

Az itt hiányosan közölt cikkek teljes terjedelmükben

[letölthetők a Bohém Webáruházban](#) 190 Ft-ért!

Ha a Webáruházban nem találna meg egyes cikkeket,

[töltse le a Bohém JazzMagazin aktuális számát](#)

teljes egészében, ugyanott 490 Ft-ért!

A Bohém JazzMagazin [előfizethető a Bohém-honlapon](#)

évi 2.490 Ft-ért (összesen 6 szám)!

JAZZKANCELLÁR KALANDJAI • Szalóky Béla

Béla a legsokoldalúbb magyar jazzmuzikusok egyike. Eredetileg harsonás, a Benkó Dixieland Band kornettese, a Police Big Band vezető karmestere ("civilben" ezért rendőr őrnagy). Megjárta nagy fesztiválok, híres jazzklubok sorát, mindenütt ott volt, ahol egy világsztár felbukkant, rendszeresen játszik jazznagyságokkal. Elsősorban a velük közös élményeit, sztorijait osztja meg cikkeiben.

A hét kérdése: milyen hangszeren játszik Mr. Warren Vaché?

Persze a címben szereplő kérdés nem azt firtatja, hogy ütőgardonon vagy talán didgeridoo-n játszik-e *Warren Vaché*. Természetesen kornetten. A kérdés inkább az, hogy számít-e, milyen gyártmányú kornetten fúj a mester? Vagy egyáltalán kell-e tudnunk, hogy milyen csőből szólnak azok az éteri dallamok? Számít-e, hogy milyen „dudát” választott? A választ illetően nem vagyok biztos magamban, annyi ellentétes tapasztalatom van, hogy az már szinte megterhelő. Most megpróbálom felépíteni a témában a magam kártyavárát.

Az elmúlt években többször is hazánkba látogatott Warren Vaché, a briliáns amerikai muzsikusz, aki először 1976-ban az Erkel Színházban muzsikált a Benny Goodman Big Band tagjaként. A három évvel ezelőtti közös koncertünk (amit nemrég mutatott be a Duna Televízió), illetve az előtte tartott próba juttatta eszembe a témát, amiről most értekezek. Sietek leszögezni, hogy a témában kinyilatkoztatást tőlem ne várjon senki, nem én fogom közkinccsé tenni az aranytojást tojó kristálygömböt.

Az itt hiányosan közölt cikkek teljes terjedelmükben
[letölthetők a Bohém Webáruházban](#) 190 Ft-ért!

Ha a Webáruházban nem találna meg egyes cikkeket,
[töltse le a Bohém JazzMagazin aktuális számát](#)
teljes egészében, ugyanott 490 Ft-ért!

A Bohém JazzMagazin [előfizethető a Bohém-honlapon](#)
évi 2.490 Ft-ért (összesen 6 szám)!

A közelmúltban jelent meg Kerekes György Jazsportrék c. könyvének első kötete. A könyv nem csupán kiváló, de kivitelezése is méltó a tartalomhoz, a keménykötéstől a grafikai munkán át a képekig. Recenzió helyett kedvesindulásként a szerző engedélyével közöljük a könyv első portréját, a terjedelem miatt két részben. A könyv megrendelhető a T.bálint Kiadónál (2045 Török-bálint, Dózsa Gy. u. 32.) a www.tbkiado.hu honlapon.

A jazz feltalálója Jelly Roll Morton 1.

„Manapság mindenki az én dolgaikat játssza, és meg sem említik a nevemet. Beszélnek mindenféle Kansas City-i, meg chicagói, meg New Orleans-i stílusról. Egy frászt! Ez mind Jelly Roll Morton-stílus.” (Jelly Roll Morton)

A jazz alig több mint száz éves története során sok kiváló tehetségű muzsikussá váltak, akik közül többen szinte mítikus figurává váltak. A hozzájuk kapcsolódó mítoszok kialakulásában nemcsak a talentumuk, alkotóképességük, stílusformáló erejük, hanem az átlagostól gyakran eltérő életvitelük, szokásaik, a velük történt szokatlan események is szerepet játszanak.

A jazz korai időszakának ünnepektől nagyszabású – finoman szólva – nem a társadalom legfelsőbb rétegeiből származtak, ennek megfelelően az életükről fennmaradt adatok nem mindig bizonyulnak megbízhatónak. A 19. század végének és a 20. század elejének éveiben az Egyesült Államok déli területeinek településeiben nem működött olyan korszerű adminisztráció, amely pontosan követni tudta volna a nagyszámú bevándorlást, a családok letelepedésének körülményeit, gyermekeik számát, így sokakat csak a szülők vagy a hozzátartozók utólagos közlése alapján anyakönyvezték. További bizonytalanságot eredményezett, hogy a nagy létszámú családokban, ahol a tíznél több gyermek sem ment ritkaságszámba, nem nagyon figyeltek oda az új jövevény születési adataira. Volt úgy, hogy a család csak évekkel a születés után jelentette be a létszámgyarapodást, így nem csoda, ha a születésnek mind az ideje, mind a helye pontatlanul maradt meg az érintettek emlékezetében. Egy-két év ide vagy oda pedig nem számított.

Ebben az időszakban a felszabadított rabszolgák leszármazottainak, a különböző bőrszínűek keveredéséből kialakult új embertípusok képviselőinek igen keményen kellett dolgozniuk a megélhetésért. A férfiaknak minden kereseti lehetőséget meg kellett ragadniuk, de gyakran még a legkeményebb munkával sem voltak képesek családjuk ellátását biztosítani. Sokan ottho-

nuktól távol vállaltak munkát, és előfordult, hogy nem is tértek többé vissza. Nemritkán az eltávozott családfő helyére új jelentkező akadt, aki újabb gyermekáldással örvendeztette meg az őt befogadókat. Ennek következtében az egy családba tartozó gyermekek több apától is származhattak, így a vezetéknevek tekintetében sem lehetett mindig tisztán látni.

Az említett bizonytalanságok Jelly Roll Morton esetében is fennállnak. Különböző róla szóló leírások szerint ugyanis eredeti neve – apja után – Ferdinand La Menthe volt. Az illinoisi egyetem professzora, Larry Gushee kutatásai alapján azt állítja, hogy a papát Ferdinand Lamothe-ként anyakönyvezték, a Lamothe név pedig a Santo Domingo-i fehér családok között volt használatos. Ez változhatott az idők során La Menthe-re, amit később maga Jelly Roll módosított Moutonra, s ebből alakult ki a Morton. A történet egy másik változata szerint ugyanakkor – amely Jelly Roll Morton életrajzírójától, Alan Lomaxtól származik – a zenész a Morton nevet anyjának második férje után kapta. Az egész ügyből annyi mindenképpen bizonyos, hogy ő maga Mortonnak hívatta magát.

A Jelly Roll név később, már professzionális zenész korában ragadt rá. A „jelly roll” kifejezést két módon is értelmezi az amerikai angol: egyrészt lekváros buktát jelent, másrészt a nemi szerv egyik elnevezése. Az már egyéni döntés kérdése, hogy a kettő közül ki melyik jelentést tartja Mortonra jellemzőnek.

Valódi nevén kívül születésének dátuma is tartalmaz némi bizonytalanságot, mert, mint kiderült, nem 1885-ben látta meg a napvilágot, ahogyan állította, hanem 1890-ben. Ezek után talán azzal, hogy Morton születése helyül nagyvonalúan Louisiana államot jelölte meg, tökéletesen megelégedhetünk. Az mindenesetre tény, hogy miután apja – aki egyébként nemcsak nagy névváltoztató, hanem ács is volt, mi több, trombonon is játszott – Ferdinand születését követően elhagyta családját, a fiatal anya a gyermekkel New Orleansba költözött a rokonaihoz.

Jelly Roll mindkét szülője kreol volt, ami őt nagy büszkeséggel töltötte el. Ebben a korszakban ugyanis az erősen elkülönülő társadalmi rétegek között a kreolok nem a legalsókhöz tartoztak. Ők – legalábbis Észak-Amerika déli területein – többnyire a fekete asszonyok és a francia származású fehér férfiak frigyéből születtek, így felsőbbrendűnek tartották magukat a kizárólag afrikai származású és rabszolga ősökkel rendelkező négekhez képest. Jelly Roll például kifejezetten úgy gondolta, hogy ő a fehérek közé tartozik, így joggal nézheti le a feketéket. Ez irányú véleményének gyakran hangot is adott. Édesanyját Louise

Monette-nek, apját pedig La Menthe-nek hívták, amik nyilvánvalóan francia nevek. Fehértudatát erősítette, hogy néhány felvétellel erejéig közreműködött a New Orleans Rhythm Kings nevű, csupa fehér muzsikusból álló zenekarban. Jelly Roll talán csak a legrosszabb álmaiban ismerte be, hogy voltaképpen nem tartozik a fehér többséghez.

New Orleans és a kezdetek

New Orleans, ahol Jelly Roll Morton felnőtt, különös város volt. Főképpen azért, mert a történelme során lezajlott változások mélyreható társadalmi következményekkel jártak. A későbbi New Orleans környékét az 1500-as évek végén fedezték fel a spanyolok, akik a mai város területén kis katonai kolóniát létesítettek. 1680-ban a franciák kezdték meg a környék gyarmatosítását. Az általuk Nouvelle Orleansnak elnevezett település kereskedelmi szempontból kiváló helyen volt, így hamar fejlődésnek indult. A franciák az állam nagyságú területet XIV. Lajosról Louisianának nevezték el – ezt a nevet az Egyesült Államok egyik államaként ma is őrzi. A városka az 1763-ban befejeződött gyarmatosító háború után spanyol fennhatóság alá került, bár egyértelműen megmaradt a francia kultúra befolyása. A terület 1800-ban ismét a franciáké lett, majd az amerikaiak vásárolták meg. Bár az amerikai tulajdonlással új kulturális hatás kezdett terjedni a térségben, a francia gyökerek még nagyon hosszú ideig meghatározóak maradtak. Az amerikai fennhatóság következtében New Orleans fejlődése hihetetlen módon felgyorsult. A folyami hajózás jó lehetőségei miatt sorra kötöttek itt ki az Afrikából és Nyugat-Indiából érkező és rabszolgának Amerikába hurcolt négeket szállító hajók. A lakosság egy meghatározó része európai, főleg spanyol, francia és kevés olasz, másik része afrikai fekete és karibi volt. A természetes módon megindult keveredés következményeként különböző humán elemek alakultak ki, közülük a kreolok kiemelt szerepet játszottak a jazz fejlődésében.

New Orleansban a latin lelkületből származó liberális, könnyed szellemiség párosult az amerikai betelepüléssel együtt megjelenő skót és ír kereskedő-üzleti szellemmel, melyhez a feketék eredeti kultúrája társult, és kialakult egy nagyon egyedi, mondhatni New Orleans-i világ. A gyorsan fejlődő város alkalmas terep volt a szórakoztatóipar megtelepedésére, melyhez kitűnő háttérrel bíztosított a latinok, a kreolok, a feketék zene iránti ösztönös vonzódása, a maguk és mások szórakoztatásának régtől beléjük ivódott szokása. Zenét lehetett hallani a ma már történelmi nevezetességűvé vált Congo téri összejöveteleken, a folyamatosan zajló karneválokon, az utcákon és a kocsmákban – mindenhol. New Orleansban egymás mellett szóltak az afrikai dobok a francia

katonazenével, a spanyol flamencóval, az olasz belcantóval és az ír népzenevel.

New Orleans különleges életében a kreolok speciális szerepet játszottak. Őrizték a francia zenei hagyományokat, amit a feketék ősi ritmusával ötvöztek, és latin temperamentummal fűszereztek. A forrongva alakuló zenei vegyületet tovább gazdagították a városi élettel együtt járó kulturális szokások, de alakították a szórakoztatóipar elvárásából származó igények is. A szórakoztató zenének gyorsan növekedett a kereslete, így sorra alakultak a zenekarok. Ez a folyamat nagyon jót tett a zenészeknek, hiszen a mindennapos közös játék csiszolta technikájukat, és észrevétlenül oltotta bele a muzsikába a különböző kultúrák ízét, hangszereit, stílusát.

Jelly Roll Mortonnak a vérében volt a zene. Vele született. Régi tankönyveinkből emlékezhetünk arra, hogy egy-egy jelentős személyiség életrajza általában így kezdődött: „Már kora gyermekkorában...” Ez a mondat Mortonra teljesen igaz: már kora gyermekkorában nagy érdeklődést mutatott a zene iránt, és nagy tehetségről tett tanúbizonyságot. Ötévesen harmonikán játszott, majd dorombon, azután gitárleckéket vett egy, a szomszédjukban lakó – ahogy ő mondta – „spanyol gentle-man”-tól. Hétéves korában már egy kis bandában muzsikált, főleg mandolinon és gitáron játszott. Tanult hegedülni, dobolni és harsonázni. Nagymamája támogatásával zongorázni is elkezdett, ami akkor, az ő társadalmi helyzetükben különlegességnek számított. Rendszeres oktatásban részesült, a klasszikus zongoraleckéket egy Tony Jackson nevű tanártól kapta, aki a kor egyik nagy helyi zenész sztárja volt. Morton azt mondta róla, hogy ő a világ legjobb egykezes szórakoztatója. Jackson páratlan zenei memóriával rendelkezett, fejében voltak az operák, a korabeli slágerek és minden zene, amit valaha hallott. Morton nagyon szeretett tőle tanulni, és minden bizonnyal az ő hatására

határozta el, hogy zongorista lesz. Jackson tanár úrtól megtanulta a legfontosabb zeneelméleti alapokat, melyeket ő maga továbbfejlesztett. Hamarosan kisebb munkákat is kapott, többnyire a New Orleans-i bordélyházak valamelyikében – merthogy bordélyházból rengeteg volt New Orleansban. A kenyérkereset különösen akkor vált számára fontossá, amikor tizennégy éves korában elvesztette édesanyját, és ő anyai nagyanja felügyelete alá került féltestvérével.

„A *zongora* – mondta Jelly Roll – *az én környezetemben a nők hangszere volt, és nem akartam, hogy nőiesnek tartsanak. Ezért elhatároztam, hogy amint lehet, megnősülök és családot alapítok, hiszen akkor mindenki láthatja, hogy férfi vagyok.*” A nőszüléssel kapcsolatos kijelentését később felülvizsgálta.

Ifjúkori zongoratudásáról egyszer azt nyilatkozta: „... én voltam a legjobb fiatal zongorista az egész városban.” Bár Jelly Roll személyiségében nem játszott jelentős szerepet a szerénység, elképzelhető, hogy ebben a kijelentésében sok igazság rejtett. Hiszen kiválóan ismerte a kottát, remekül harmonizált, nagyszerű zenei memóriával rendelkezett, nagyon sokat és kitartóan gyakorolt. Zenei műveltsége az európai muzsika és a zeneelmélet alapos ismeretére épült. Ugyanakkor valószínű, hogy saját zenei elképzelését ekkor még nem elméleti alapon fogalmazta meg, hanem – mint oly sok kiváló tehetségű muzsikus – a gyakorlat során alakította ki. A zene, amit Jelly Roll ifjúkorában játszott, még nem nevezhető jazznek. Muzsikája keveréke volt az akkor népszerű slágereknek, francia dalocskáknak, valcereknek, az operákban játszott muzsikának, koncertdaraboknak, mindazoknak a zenének, melyeket ez a fiatalember akkoriban hallhatott. Természetesen találkozott a blues-zal is, bár a feketék zenéjét nem gyakorolhatta otthon, mert a nagymama azt hallani sem akarta. A tizenéves Jelly Roll sokat lógott New Orleans éjszakai mulatóiban, különösen a város szórakozónegyedében, Storyville-ben. Hamarosan viszonylag huzamosabb időre szóló munkát is kapott a kerületben, egy úgynevezett „első osztályú sportklub”-ban. Ezeken a helyeken a vendégek pezsgőt ittak, a lányok fiatalok és csábítóak voltak, a mennyezetről kristályüvegből készült csillárok lógtak, a falakat metszett tükrök borították. A sportkluboknak nevezett mulatók általában színes luxussal berendezett, gőzfürdővel felszerelt bordélyházak voltak, ahol többnyire zongoristák szolgáltatták a diszkrét és elegáns zenét, szólóban. A divatos muzsika ekkor a cake walk és a ragtime volt.

A szinkópa, a cake walk és a ragtime

A szinkópa olyan, az ütemekben alkalmazott hangsúlyeltolódás, amelyet a zenészek a különleges hatások és a feszültség fokozásának elérése érdekében építettek be a

muzsikába. Technikai értelemben akkor beszélünk szinkópáról, amikor egy hang rendszerint a hangsúlyos ütemrész előtt megszólal, és átkötődik az őt követő hangba. Ezáltal a zene hangsúlya az ütem hangsúlytalan részére kerül. A szinkópa legegyszerűbb megjelenése az, amikor az ütem első ütésén megszólaló hangja már az előző ütem negyedik ütésén megszólal, és átköt a következő ütemre, így a hang nem marad ki, csak hangsúlytalan helyen szólal meg.

A zene hallgatása során általában azt várjuk, hogy minden leütésre megszólal egy hang, hangsúlyozva vagy hangsúlyozás nélkül. Ha azonban a hang nem a szokásos helyen, hanem ahhoz képest előbb vagy később szólal meg, a megszokott ritmusban furcsa feszültség keletkezik. Az egy ritmuson belül végrehajtott hangsúlyeltolás alkalmazása eredményezte a jazzmuzsika első és máig legjellegzetesebb ritmikai karakterét.

Barry Kernfeld jazzkritikus szerint „szinkópát találni a jazzben nagyjából olyan, mint vizet találni az óceánban”. A szinkópa ugyanis a jazzritmizálás lényege, legyen az bármilyen jazzstílus.

A cake walk eredetileg egy Afrikából származó, furcsa mozdulatokból álló tánc, amely Amerikában az európai táncok hatására átalakult. A cake walkot kísérő zene – amely ugyanezen a néven került be a jazz történetébe – a sűrűn alkalmazott szinkópák miatt döntő jelentőségű hatást gyakorolt a jazz fejlődésére.

A ragtime az afroamerikai folklórból és a cake walk-zenéből alakult ki, oly módon, hogy a muzsikusok – az európai hangrendszer elemeire építve – a szinkópát állandó ritmusjegyként alkalmazva eredeti hangzású zenét fejlesztettek ki. A ragtime-zenét a zenetörténészek egy része kizárólag zongorakorszaknak tekinti, mivel az utókorra maradt korabeli felvételek piano rollok, azaz a zongoristák játékát hengerre rögzített tekercsek. Valójában a ragtime zenekari muzsika is volt, sajnálatos, hogy ilyen rögzített hanganyagot eddig nem találtak a kutatók.

A szórakoztató zenét játszó muzsikusok nem kerestek rosszul, egy éjszakára általában húsz dollárt kaptak, ami abban az időben tisztes jövedelemnek számított. Ha egy zongoristát különösen megkedveltek a mulatóban „dolgozó” hölgyek, gavallérjaikkal igen komoly kiegészítést is fiztettek neki. Az esetek többségében a lányok és a zenészek között igazi szövetségek alakultak ki. Jelly Roll nagyon ügyes fiatalember volt, hamar ráértett az élet lényegére. Egy hibát azonban elkövetett: a pénzszerzés e technikájáról beszámolt nagymamájának, aki a következő szavak kíséretében adta ki az útját: „*Anyád elment, és nem tud már segíteni ezen*

a két szép fiatal lányán (ők voltak Jelly Roll féltestvérei), *ittbagyta őket egy öreg nagymamára. Én rendben és tisztességgel akarom felnevelni őket, és nem tűrhetem, hogy egy benye, semmirekellő muzsikuss legyen a közeliükben. Szédd a sátorfádat, és költözz el innen!*” A keményszívű nagymama – haragja ellenére – felajánlotta tékozló unokájának a Biloxiban lévő nyaralóját, így a fiatal zongorista odaköltözött. Biloxiban nem töltött sok időt, de ott-tartózkodását utóbb két szempontból is fontosnak ítélte. Egyrészt itt kóstolta meg először a whiskyt – ami a későbbiekben is nagyon ízlett neki –, másrészt ettől az időtől kezdve hordott magánál revolvert. Fél év után visszament New Orleansba, hiszen a szórakozás és a szórakoztatás akkori központja nagy csábítást jelentett a már fiatalon sikereket elért muzsikusként. Mindez 1905-ben történt. New Orleansban természetesen ismét egy úgynevezett „klub”-ban kapott muzsikusi állást, s Jelly Roll jól érezte magát ebben a környezetben. A zongorázással szép pénzt tudott keresni, melyből kellemes életet teremthetett magának. Így aztán fel sem merült benne az átlagos polgári élet iránti vágy. Szerette a könnyed szórakoztató világot, vonzódtott az ebből élőkhoz. Persze, száz év távlatából ez az élet kifejezetten vidámnak és talán romantikusnak is tetszhet, valójában azonban nem volt az. A nyilvánosházakban, örömtanyákon, kocsmákban és klubokban gyakran megfordultak csalók és szélhámosok, mindennaposak voltak a verekedések, a késelésék. Mortont azonban mindez nem zavarta, ő szerette a szabados életet.

Ez az időszak különösen a zongoristák számára volt kedvező. Rengeteg jó zongorista működött, akik a cake walkhoz vagy a ragtime-hoz hasonló zenét játszottak – s Morton már fiatalon több és jobb volt mindnyájuknál. Ösztönös adottságával mind a zenében, mind a társadalmi életben alapos tapasztalatokat szerzett. Nemcsak zenészként kereste a kenyerét, időnként „civil” foglalkozást is választott magának. Volt profi biliárdjátékos, lányokat futtató strici, szabó, hivatásos szerencsejátékos – és még sok minden más. Storyville e nemes környezetében ragadt rá a ma is csak őt jellemző név, a Jelly Roll is, hiszen ott és akkor a szabados beszéd, az obszcén kifejezések használata természetes volt. Talán ez is hozzájárult ahhoz, hogy a polgári világban az ezzel a környezettel társított jazzmuzsikát magát is züllöttnek, bűnösnek tekintették. Bizonyos értelmezés szerint maga a „jazz” elnevezés is a szexuális izgalmat jelentette. Michael Jacobs írja egyik könyvében, hogy a húszas években, amikor már Chicago vált a jazz központjává, a helyi keresztény egye-sület a következő megállapítást tette: „*Az, hogy az utóbbi két évben ezer fiatal lány megesett, csak a jazzre vezethető vissza.*”

A történészek és életrajzírók szerint Jelly

Roll Morton 1917-ig élt és játszott New Orleansban, de már ekkor nyughatatlan ember volt. Gyakran utazott, többek között Memphisbe, New Yorkba, Chicagóba, St. Louisba, Detroitba, Tulsába, Houstonba és más városokba. New Orleansban ekkor már nemcsak mint kiváló zongorista, hanem mint remek komponista is komoly nevet szerzett magának. Ez alatt az idő alatt szóló zongoristaként egy új, elődeitől és kortársaitól eltérő, egyéni játékmódot, technikát, speciális tartalmú zenét alakított ki. Muzsikája már nem volt sem ragtime, sem cake walk, de igazi blues sem, inkább mindezek elegye. Talán ez lehetett a jazz.

1917-ben a nyugati partra is eljutott. Első állomása Los Angeles volt, ahonnan Denverbe ment, és beállt az ott legjobbnak tartott, George Morrison vezette zenekarba, ám végül nem töltött hosszú időt köztük. Morrison a következőket nyilatkozta Mortonról: „*Nem tudott sokáig egy zenekarban maradni. Ő ebbe túl szertelennek, különnek és túl temperamentumosnak bizonyult. Ő maga egy egyszemélyes zenekar volt. Piszkosul tudott játszani! Verte a lábával a ritmust, csodát művelt a zongorán, és közben a szájában füstölt a cigareta... Ember, azt látni kellett!*”

A húszas évek eleje Chicago számára nagy fejlődést hozott. Csak úgy szívta magába a déli muzsikusokat, akik ebben a gazdaságilag hirtelen meglódult városban munkát találtak. 1923-ban Morton is Chicagóba költözött, és önmagához képest sokáig, 1928-ig maradt ott. Ez az öt év talán a legszebb és legtermékenyebb időszaka volt. Az első ott töltött évében (ha a Richmond-ban készített és az alternatív felvételeket is számoljuk) közel hetvenöt felvételt készített. Ezek között voltak szóló zongoradarabok, duók (pl. Joe King Oliverrel), triófelvételek, néhány lemez a fehér zenészekből álló New Orleans Rhythm Kings-zel, továbbá a saját zenekarával is. Jelly Roll azonban nemcsak a kezével dolgozott meg a róla kialakult elismerő véleményért, de „önkritikáival” is. Lee Collins New Orleans-i trombitás mesélte egyik visszaemlékezésében: „*Jelly megkért, hogy ha van kedvem, játsszak vele, és kért, hogy menjek fel a lakására megbeszélmi a részleteket. Amikor megérkeztem hozzá, éppen két nővel feküdt az ágyban. Rögön rám támadt, és azt kérdezte, hogy Chicagóban akarok-e maradni, vagy én is visszaoldalgok New Orleansba, mint a sok beszari. Én azt mondtam, hogy szívesen maradok, ha játszhatok az egyik legjobb zongoristával. Erre ő fölállt az ágyban, szűrés szemmel rám nézett és azt mondta: »Én nem az egyik legjobb zongorista vagyok, én a legjobb vagyok!«*”

Abban, hogy ez idő tájt Morton Chicago egyik legnépszerűbb és legkeresettebb muzsikusa lett, természetesen nemcsak a hatékony önmenedzselés játszott szerepet. Kiváló kompozíciókkal jelentkezett, nagyszerű

felvételeket készített, remek hangszereléssel lepte meg a közönséget. Ő volt az első igazi jazzkomponista. Feltétlenül említésre méltóak ebből az időszakából a „Grandpa’s Spells”, a „Kansas City Stomps”, a „Wolverine Blues” és a „The Pearls” című szerzeményei. Zenéje meghatározó lett abban az időszakban, amit ma jazzkorszaknak nevezünk. Óriási piaca volt a jazzmuzsikának, hiszen feketék és fehérek egyaránt szerették. Morton ekkorra már kikristályosította stílusát. Hihetetlen kreativitásával, zenei tudásával, újszerű ötleteivel, ragyogó zongoratechnikájával messze kiemelkedett a kortárs zongoristák, zenészerzők és zenekarvezetők közül. Ő volt az első, aki hangszerelést készített a zenekar számára, és mindenkinek részletesen elmagyarázta, hogy mit hogyan kell játszania. Rendkívül igényes volt, nem elégedett meg azzal, ha a zenészek „csak” eljátszották, ami a kottában szerepelt. Azt mondta: neki csak az felel meg, aki még a légypiszkot is lejátszsa a papírról. Mindenkitől megkövetelte a pontos játékot, a gondos frazeálást, de még a zenészek viselkedésére és öltözködésére is odafigyelt. Egy alkalommal elküldte egyik zenészt, mert az a klarinétját nem a tokjába, hanem egyszerűen a „gatyájába” dugta. Volt, hogy gorombán kiabált zenésztársával, ha nem tartották be az instrukcióit.

Morton a kor zenészei közül először alkalmazta a ritmikus hangsúlyozást – amit ma szvinges lüktetésnek hívunk –, és ettől zenéje egyszerre lett feszült és laza, kötött és szabad. Megérezte, hogy a ragtime-zongorajáték saját fejlődése során egyre több virtuóz elemet használt, ami végső soron egyfajta dekandenciához vezetett.

Korszakalkotó tettet hajtott végre azzal, hogy muzsikájába bluesos elemeket épített be. A helyzet azonban nem volt egyszerű, mivel Jelly Roll hangszere, a zongora nem szerepelt a blues eredeti instrumentumai között. A blues ugyanis a feketék zenéje volt, eredendően ének és gitárzene. A blueszenészek később ritmushangszereket, fúvósokat használtak, olyan zenei eszközöket, melyekkel leginkább képesek voltak az emberi énekhangot imitálni – a zongora nem tartozik ezek közé. A zongorajátéknak így módon jelentős változáson kellett átmennie, hogy a divatos ragtime-hangzás bluesosra módosuljon. Morton előtt tehát sok új megoldandó feladat állt, ha zenei célkitűzését meg akarta valósítani.

Tudta, hogy a blues lényege a kollektív zenélés. Úgy gondolta, olyan együttest kell létrehoznia, melyben a zongora vezető szerepet kap, és amelyben érvényesítheti saját zenei koncepcióját. Ennek lényege az a kompozíciós tevékenység – melynek során a zenei téma kitalálásán túl az egyes játékvariációk meghatározására is törekedett. Ezt ma hangszerelésnek nevezzük.